ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Валиев Ҷамшед Абдурасулович дар мавзуи “Роҳҳои калимасозии исм дар осори Абдулҳамид Самад” барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020500 - Филология (6D020502 - Забони тоҷикӣ)

Калимаҳо ба ҳайси воҳиди асосии луғавӣ барои ифодаи маъно дар забон нақши муҳим дошта, вобаста ба услуб ва мавридҳои нутқ доира ва дараҷаҳои гуногуни истеъмолӣ дорад. Вожаҳо бо тамоми тобишҳои маъноӣ, лексикию семантикӣ ва робитаҳои грамматикии худ дар забони наср нақши боризе дошта, меҳвари асосии он ба шумор мераванд. Дар баробари ин, ҳунару истеъдоди зотӣ ва таҷрибаю мушоҳидаи тамоми ҳаводиси табиию воқеоти олам аз ҷониби ашхоси сухансанҷу эҷодкор низ барои баёну ифодаи муассиру образнок муҳим арзёбӣ мегардад. Адибону нависандагон ҳамчун шахси эҷодкор ба олами беинтиҳои вожаҳо чун заршинос бояд хеле нозукбинона муносибат карда, вожаҳоро бо дидаи суханшиносона бар тарозуи хираду фаҳмиш ва биниши худ баркашад.

Калимасозӣ яке аз роҳҳои асосии такомули таркиби луғавии забони адабӣ ба шумор меравад. Ба туфайли калимасозӣ забон предмету ҳодиса ва мафҳумҳои навро ифода карда, мубодилаи афкори мардумро осон мегардонад. Ҳар як ҳиссаи нутқ, аз ҷумла исм гурӯҳи луғавию дастурии калимаҳо пешванду пасвандҳо ва тарзҳою қолабҳои махсуси калимасозӣ дорад. Роҳҳои калимасозӣ, ба хусус роҳҳои калимасозии исм дар осори Абдулҳамид Самад аз он орӣ набуда, барои дарки амиқи моҳияту пешрафти як соҳаи муҳимми илми забоншиносии тоҷик аҳаммияти бузурги илмӣ ва амалӣ дорад. Ба ин маънӣ, мавзуи мавриди таҳқиқ бидуни шакку шубҳа хеле мубрам ва саривақтӣ ба шумор меравад. Ҳарчанд дар бобати роҳҳои калимасозии исм дар илми забоншиносии тоҷик баъзе корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ анҷом дода шуда бошад ҳам, вале дар хусуси роҳҳои калимасозии исм дар осори Абдулҳамид Самад таҳқиқоти алоҳида ба назар намерасад. Диссертатсияи Валиев Ҷамшед дар ин соҳа иқдоми ҷиддие ба шумор рафта, самараи кӯшишу талошҳои илмӣ ва заҳмати зиёди ӯ дар ин самт аст. Ин вазифаи муҳим ва масъулиятнокро диссертант ба уҳда гирифта, тавонистааст аввалин шуда, дар асоси маводи зиёд вижагиҳои муҳимми роҳҳои калимасозии исм дар осори Абдулҳамид Самадро ҳамчун рисолаи илмӣ ба риштаи таҳқиқ кашад

Диссертатсия аз муқаддима, се боб (бо фаслҳо), хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқ, рӯйхати адабиёт ва интишорот аз рӯйи мавзуи таҳқиқ иборат аст.

Дар муқаддима муаллиф обзори мухтасари таҳқиқи асарҳою мақолаҳои марбут ба роҳҳои калимасозии исмро дода, якчанд масъалаи марбут ба мавзуъ, масъалаи калимасозии исмро дар осори Абдулҳамид Самад, нишон додани роҳҳои калимасозии исм, сохтори сарфии калимасозии исм дар осори Абдулҳамид Самад ва ғайраро аз нуқтаи назари илми забоншиносӣ бо дигар асарҳои илмӣ андоза намудааст, ки ин аҳамияти диссертатсияро боз дучанд афзудааст.

Боби якуми диссертатсия "Таҳқиқи масоили назариявии калимасозӣ ва инъикоси роҳи морфологии калимасозӣ дар осори Абдулҳамид Самад" унвон дошта, аз ду фасли асосӣ ва ду зерфасл иборат аст. Дар ин боб муаллиф масалаҳои назариявии калимасозиро дар илми забоншиносӣ ва роҳи морфологии калимасозии исмро мавриди таҳқиқ ва мубоҳиса қарор додааст. Дар боби якуми диссертатсия роҳи морфологии калимасозии исм бо мисолҳои фаровон баррасӣ ва таҷдиди назар карда шудаанд.

Боби дуюми диссертатсия, ки "Роҳҳои калимасозии лексикӣ-семантикӣ ва морфологӣ-синтаксисӣ дар осори Абдулҳамид Самад" ном дорад, масъалаҳои муҳим, яъне матолиби муқаддамотӣ, бозтоби роҳи калимасозии лексикӣ-семантикӣ ва роҳи морфологӣ-синтаксисии калимасозии исм мавриди таҳлил ва баррасии васеи муаллиф қарор гирифта, маводи раднашаванда оварда, ба таври муназзам фикри худро тақвият додааст.

Боби сеюми диссертатсия "Роҳҳои синтаксисӣ-морфологии калимасозии исм дар осори Абдулҳамид Самад" ном дорад. Боби мазкур аз фаслу зерфаслҳо иборат буда, дар ин боб масъалаи анвои вожаҳои типи мураккаб, роҳу воситаҳои сохтори онҳо ва робитаву муносибати байни ҷузъҳои калимаҳои мураккаб муфассал таҳқиқ ва тарҳрезӣ шудааст.

Дар натиҷаи таҳлилу таҳқиқи муфассалу амиқи диссертатсия ба муаллифи диссертатсия имкон додааст, ки роҳҳои калимасозии исм дар осори Абдулҳамид Самад аз нигоҳи интишор ва доираи истеъмол қотеона нишон дода, барои таҳқиқи минбаъдаи осори Абдулҳамид Самад, ба вижа роҳҳои калимасозии исм тавсияҳо диҳад. Диссертатсия дар маҷмуъ, ба муҳаққиқон таассуроти хуб мебахшад. Ба муаллиф ҳалли масъалаҳое, ки ҳамчун мақсад ва ҳадафи диссертатсия қарор гирифтаанд, пурра муяссар гардидааст. Дар диссертатсия бори нахуст дар илми забоншиносии тоҷик роҳҳои калимасозии исм дар осори Абдулҳамид Самад ба сурати яклухт ва системанок мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст.

Бо вуҷуди ин дар автореферати диссертатсия баъзе камбудиҳо ба назар мерасад:

1. Забони автореферат равону илмӣ бошад ҳам, баъзан ҷумлаҳои носуфта дар саҳифаҳои 6, 11 ва 15 ба назар мерасанд.

2. Дар баъзе саҳифаҳои автореферат ғалатҳои хусусияти имлоӣ ва китобатӣ дида мешавад (7, 12).

Ҳолатҳои номбурда ислоҳшаванда буда, арзиши илмию амалии диссертатсияро коҳиш намедиҳад. Муаллиф аз анбуҳи афкори мухталиф ҷавҳареро кашида, тавонистааст, ки роҳҳои калимасозии исмро дар осори Абдулҳамид Самад ба таври илмӣ исбот намояд.

Аз ин рӯ, бо итминон изҳор менамоям, ки автореферат мазмуну муҳтавои диссертатсияи Валиев Ҷамшед Абдурасулович дар мавзуи "Роҳҳои калимасозии исм дар осори Абдулҳамид Самад"-ро ба пуррагӣ инъикос намуда, диссертатсия таҳқиқоти мукаммали баанҷомрасида ҳисобида шуда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020500 - Филология (6D020502 - Забони тоҷикӣ) мебошад.

Номзади илмҳои филологӣ, PhD
саромӯзгори кафедраи филологияи
тоҷики ва забонҳои шарқ — Қурбоналиева М. С.

Номзади илмҳои филологӣ, PhD
саромӯзгори кафедраи филологияи
тоҷики ва забонҳои шарқ — Д.Мукумова

Имзои Қурбоналиева Махфират ва Мукумова Дилафрузро тасдиқ мекунам:
Сардори шуъбаи кадрҳои
Донишгоҳи давлатии Тирмиз — Жўраева Барно

E-mail: Lion5397@ gmail.com Тел:+998902451825
maxfiratqurbonaliyeva@ gmail.com Тел: + 998905200541

15.05.2023